

Meldpunt Onbeperkt stemmen gemeenteraadsverkiezingen 2022

Rondom de gemeenteraadsverkiezingen op 16 maart 2022 heeft Ieder(in) het meldpunt Onbeperkt stemmen geopend. Het was van 7 tot en met 24 maart mogelijk om ervaringen te melden.

Via een bericht op de website, via social media en via een bericht aan het Ieder(in) panel is de achterban uitgenodigd om ervaringen met het stemmen -zowel positief als negatief- te melden. In totaal hebben 145 mensen met het invullen van een korte vragenlijst hun ervaring gemeld.

1. Meldingen uit 96 gemeenten

Meldingen komen uit het hele land, uit 96 verschillende gemeenten. De hoogste aantallen meldingen komen uit grote steden met Eindhoven (8 meldingen) als koploper.

Tabel 1. Aantal meldingen per gemeente met meer dan 4 meldingen

Gemeenten met 4 of meer meldingen	Aantal meldingen
Eindhoven	8
Rotterdam	5
Amsterdam	5
Den Haag	4
Apeldoorn	4
Utrecht	4

2. Veel meldingen over het stemlokaal

Er is de vraag gesteld waarover de ervaring van mensen gaat. Bij deze vraag konden mensen meerdere antwoorden aankruisen.

Het meest genoemd wordt 'het stemlokaal' (74%), op enige afstand gevolgd door 'hulp en informatie door leden van het stembureau (29%)'. Veel mensen deden een melding over meerdere onderwerpen tegelijk (en daarom tellen de percentages op tot boven de 100%).

Tabel 2. Waarover gaat de melding?

Waar gaat jouw ervaring over?	Percentage	Aantal
Het stemlokaal	74%	108
Het stembiljet	25%	36
Hulp en informatie door leden van het stembureau	29%	42
Informatie van de gemeente over de verkiezingen	19%	27
Informatie van politieke partijen over hun partijprogramma's	16%	23
Iets anders, namelijk:	19%	27

Onder de meldingen bij 'anders' zijn meerdere meldingen over veiligheid i.v.m. het coronarisico, over de bereikbaarheid van het stembureau en over de grootte van het stembiljet.

"Ik behoor helaas tot een risicogroep, waardoor ik nog steeds erg angstig ben om corona te krijgen. Ik had het fijn gevonden als er bijvoorbeeld bepaalde tijden of stemlokalen waren waarbij je zeker zou weten: iedereen (ook de vrijwilligers) dragen dan/daar een mondkapje, houden afstand etc. Ik ben nu op maandag gaan stemmen en het was gelukkig rustig, maar ik vond het toch spannend."

3. Bijna de helft van de ervaringen is positief, een derde negatief

Tabel 3. Percentage positieve, negatieve en neutrale ervaringen

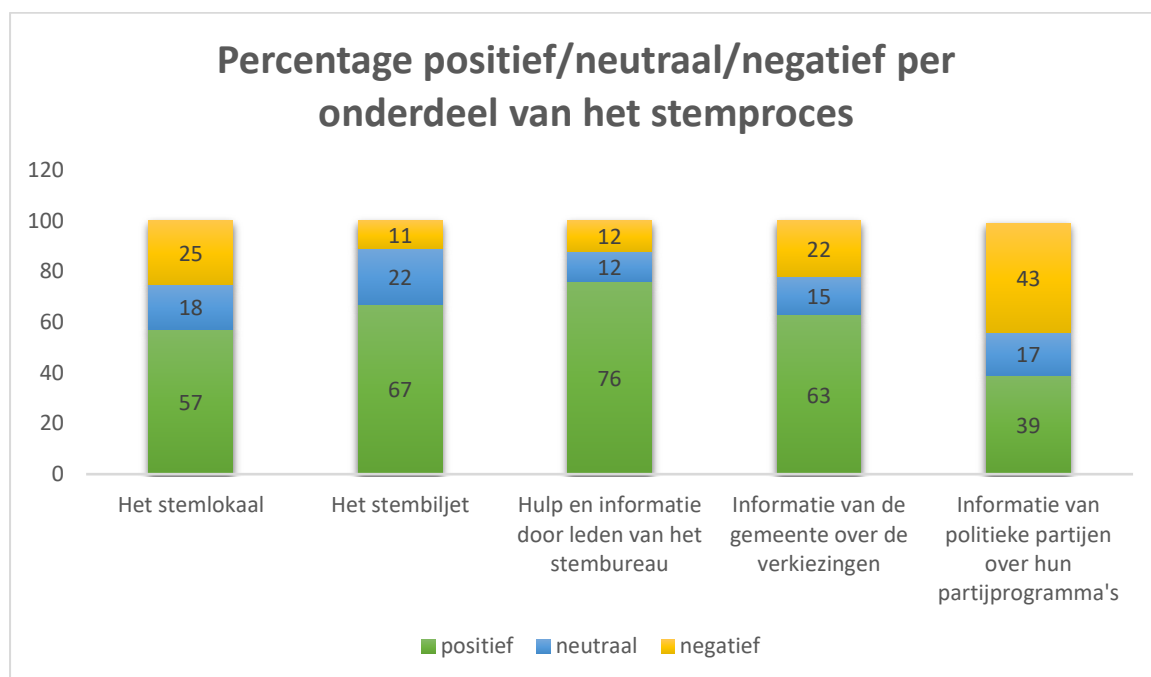
Was je ervaring positief, negatief of neutraal?	Percentage	Aantal
Positief	48%	69
Neutraal	19%	27
Negatief	34%	49

Bijna de helft van de meldingen gaat over een positieve ervaring, ongeveer een derde gaat over een negatieve ervaring en 19% is neutraal.

Veel meldingen gaan over meerdere onderwerpen en de beoordeling (positief, negatief of neutraal) gaan over het totaal van de ervaring. Daarom kunnen we de beoordelingen niet één op één aan de onderwerpen koppelen. Toch wordt er wel een tendens zichtbaar.

Vooral de ervaringen die (o.a.) gaan over hulp en informatie door leden van het stembureau zijn overwegend (76%) positief. De meldingen over informatie van politieke partijen over hun partijprogramma's zijn minder vaak positief. Hier heeft 39% betrekking op een positieve ervaring en 43% op een negatieve ervaring.

Grafiek 1. Percentages positief, neutraal en negatieve ervaring per onderdeel stemproces

Percentage positief/neutraal/negatief per onderdeel van het stemproces	Positief	Neutraal	Negatief
Het stemlokaal	57%	18%	25%
Het stembiljet	67%	22%	11%
Hulp en informatie door leden van het stembureau	76%	12%	12%
Informatie van de gemeente over de verkiezingen	63%	15%	22%
Informatie van politieke partijen over hun partijprogramma's	39%	17%	43%

4. Ervaringen met de toegankelijkheid van het stemlokaal

Over de toegankelijkheid van het stemlokaal zijn 108 meldingen binnengekomen en daaronder zijn veel positieve ervaringen.

Merkbare verbetering

Een aantal mensen meldt expliciet dat ze een verbetering zien ten opzichte van eerdere verkiezingen.

ieder(in)

- “Achter op het stembiljet wat de gemeente huis-aan-huis verspreid in aanloop naar de verkiezingen, staan -per wijk- alle stemlokalen met daarachter d.m.v. symbolen de toegankelijkheid en of het stemlokaal ook op 14 en 15 maart open is. Dat is zeer overzichtelijk en het viel me op dat dit jaar geen enkel(!) stemlokaal geen rolstoelsymbooltje heeft. Dat is een grote verbetering t.o.v. voorgaande jaren toen het zoeken was naar een (rolstoel)toegankelijk stemlokaal.”
- “Het is weer beter dan vorig jaar. Nu grotere loepen. (...) Nu 6 extra toegankelijke stembureaus. Vorig jaar 1 Extra stembureau. Fijn dat we dit jaar ook 3 dagen mogen stemmen.”
- “Op 5 na zijn alle stemlocaties rolstoel toegankelijk. Er zijn er 8 volledig ingericht voor mensen met een visuele beperking. Op één locatie is een stemmal en soundbox aanwezig. Alle andere locaties maakt men gebruik van geel zwarte tape om drempels, gleuf stembus enz. aan te geven.”

Toegangsdeur stemlocatie

Een aantal mensen meldt een negatieve ervaring met de toegankelijkheid van het stemlokaal. Een toegangsdeur die men (vanuit de rolstoel) niet zelf kan openen, wordt door meerdere mensen genoemd.

- “De deur naar het stemlokaal heeft een zware dranger. Er was geen bel. Ik heb zeker 10 minuten op de deur staan kloppen tot iemand anders in het gebouw mij zag en de deur opendeed.”
- “Het stembureau was pas toegankelijk nadat ik binnen iemand kon roepen om te helpen. Die moest de andere helft van de deur open maken en de rijdplank neerleggen. Gelukkig was het mooi weer en stond de andere helft van de deur open en kon ik dus iemand roepen, anders had ik niet naar binnen gekund.”

Bereikbaarheid stembureau

Enkele meldingen gaan over een te grote afstand tot het stembureau:

- “Ik doe deze melding voor mijn moeder (87). Er is geen stemlokaal meer op loopafstand in haar wijk. Ze kan dus niet meer zonder begeleiding/vervoer naar een stemlokaal.”
- “Ik kan niet zelf gaan stemmen omdat het stembureau voor mij niet bereikbaar is.”

Een andere respondent meldt juist een goede ervaring met de bereikbaarheid, doordat de gemeente goede afspraken heeft gemaakt voor vervoer naar het stembureau.

- “Via de gemeente was met de regiotaxi afgesproken dat kiezers niet hoefden te wachten op een terugrit, maar dat de chauffeur zou wachten terwijl gestemd werd om de gebruiker dan weer thuis te brengen.”

De stembus

Meerdere meldingen gaan over de kliko's die gebruikt worden als stembus en die te hoog zijn voor iemand in een rolstoel.

- “Helaas worden nog steeds kliko's gebruikt als stembus met gleuf in de deksel. Die is dus nogal hoog voor iemand die een rolstoel gebruikt.”

Visuele toegankelijkheid

Over de visuele toegankelijkheid zijn er naast positieve ervaringen ook enkele minder goede ervaringen. Deze gaan over onvoldoende verlichting en problemen met de stemmal en de loep.

- “Stem mal moeilijk, akoestische ondersteuning te snel.”
- “Aan de aanwezige loep had ik niets, omdat er geen batterijen in zaten. Op de eerste dag van de verkiezingen! Het stembureau was slecht verlicht, dus ik kon de loep niet gebruiken.”
- “De stemhokjes waren onvoldoende verlicht in stembureau 3. In ieder hokje moet een flinke spot hangen, zodat het biljet goed verlicht wordt.”

Suggesties voor verbetering

De meeste suggesties voor verbetering van het stemlokaal gaan over het verbeteren van de toegang tot het stembureau: verwijderen deurdrangers, automatische toegangsdeur, toegangsdeur open laten staan of een telefoonnummer bij een zware deur. Iemand merkt op dat toegankelijkheid serieus genomen moet worden:

- “Toegankelijkheid serieuzer nemen door niet te denken dat 1 plankje bij 1 ingang voldoende is. Liever minder locaties die écht toegankelijk zijn.”

Daarnaast gaan een aantal suggesties over stembureaus op een beter bereikbare locatie of de mogelijkheid om vanuit huis te stemmen. En enkele mensen pleiten voor meer coronamaatregelen op het stembureau, zoals het dragen van mondkapjes en afstand houden.

5. Ervaringen met het stembiljet

Er zijn 36 ervaringen gemeld over het stembiljet en ook daarvan waren er veel positief.

Meeste mensen probleemloos

De meeste mensen melden dat zij geen problemen ondervonden met het stembiljet of dat er een adequate (maatwerk)oplossing was.

- “Stembiljet was netjes op tijd en overzichtelijk.”
- “Het stembiljet is nog van dunne papier en ik vond het moeilijk te vouwen. Maar er werd gezegd dat als ik het een keer gevouwen had ik daar verder ook hulp bij kon krijgen.”
- “Het kiesformulier kreeg ik in vergroting op mijn verzoek door de gemeente toegestuurd. Zodoende kon ik zelfstandig de partijen en hun kandidaten bestuderen.”

Formulier groot, letters klein

Een aantal meldingen gaan over het lastig te hanteren formulier, de kleine letters en de hoeveelheid informatie op het formulier.

- “Stembiljet te groot waardoor ik bang ben door mijn motorische beperking dat ik de verkeerde partij aankruis wát ik eigenlijk niet wilde óf het papier scheurt. Digitaal stemmen via touchscreen veel toegankelijker.”
- “Het lettertype op het stembiljet was erg klein!”
- “Stembiljet: Voor mensen met VG en autisme is het stembiljet te ingewikkeld. Te veel informatie en onoverzichtelijk.”

Suggesties voor verbetering

Vier mensen doen een suggestie voor verbetering van het stembiljet. Die suggesties zijn: een groter lettertype gebruiken, per post mogen stemmen en het gebruik van een touchscreen om je stem uit te brengen.

6. Ervaringen met hulp en informatie door leden van het stembureau

Over hulp en informatie door leden van het stembureau zijn 42 ervaringen gemeld en ook hier zijn veel meldingen positief.

Vriendelijk en behulpzaam

Veel mensen zijn tevreden over de vriendelijkheid en behulpzaamheid van de medewerkers van het stembureau.

- “Er was een speciaal stembureau ingericht voor mensen met een visuele beperking naast het reguliere stembureau. De sfeer was gemoedelijk, de stembureau medewerkers vriendelijk en voorkomend. Vanuit de gemeente was persoonlijke begeleiding bij het stemmen geregeld.”
- “Er was ook voldoende assistentie aanwezig en alles werd mij aangereikt. Ik was aangenaam verrast!”
- “In gang geparkeerd en met stok naar binnen gegaan. Om stoel gevraagd bij het pakken van de papieren (ik stem ook voor mijn man). Kreeg alle hulp en het was niet druk.”

- “Wij hadden in onze gemeente voor het eerst een inclusief stembureau en ik heb hier met de stem mal gestemd. Ik ben echt super goed geholpen en alles was heel goed geregeld. Mijn complimenten voor alle vrijwilligers.”

Ongevraagde hulp

Iemand wijst erop dat leden van het stembureau terughoudend moeten zijn met ongevraagd hulp bieden.

- “Ik werd als een klein kind behandeld bij de het verruilen van mijn stempassen voor biljetten. De papieren werden ongevraagd uit mijn mandje voor gevist. Mevrouw minstens even oud, 60 of jonger zei me mijn ID-kaart goed op te bergen. Bij iedere stap werd mij wel hulp aangeboden. Dat vind ik op zich positief. Het moet wel bij vragen blijven.”

Geen hulp in het stemhokje

Drie meldingen gaan erover dat het niet werd toegestaan om hulp van een eigen begeleider in het stemhokje te krijgen. Het betreft een persoon met een motorische beperking en twee personen met een verstandelijke beperking.

- “Ik ging stemmen. Mijn handfunctie is slecht. Ik had mijn pgb hulp meegenomen om het gewenste hok aan te kruisen. Hierna werd ik aangesproken door een medewerkster vh stemlokaal dat dit niet mocht. Ik moest maar iemand machtigen.”
- “Iemand die een verstandelijke beperking heeft mocht niet geholpen worden. Haar zus werd zelfs uitgelachen door medewerkers stemlokaal.”
- “Ik mocht iemand met down niet bijstaan in haar proces.”

Suggesties voor verbetering

De persoon met de motorische beperking geeft op de vraag wat er beter kan aan dat inmiddels duidelijk is dat hulp volgens de Kieswet is toegestaan:

- “Het blijkt gewoon goed geregeld te zijn in de Kieswet.”

En voor mensen met een verstandelijke beperking doen beide melders de suggestie om hulp bij het stemmen wél toe te staan.

- “Laat ook deze mensen op een volwaardige manier hun stem uitbrengen. Alleen erbij staan voor de ondersteuning is genoeg in dit geval, doe ik het goed? Ja hoor prima. Meer was er niet nodig!”

7. Ervaringen met informatie van de gemeente over de verkiezingen

27 mensen geven aan dat hun ervaring gaat over de informatie van de gemeente over de verkiezingen.

Goed afgestemde informatie

- “De informatie vooraf is prima. Stemwijzer, ook op B1 niveau, website, Facebook, filmpje met gesproken én ondertitelde tekst, kandidatenlijst. Goed leesbaar, goede info over toegankelijkheid.”
- “Achter op het stembiljet wat de gemeente huis-aan-huis verspreid in aanloop naar de verkiezingen, staan -per wijk- alle stemlokalen met daarachter d.m.v. symbolen de toegankelijkheid en of het stemlokaal ook op 14 en 15 maart open is. Dat is zeer overzichtelijk en het viel me op dat dit jaar geen enkel(!) stemlokaal geen rolstoelsymbooltje heeft.”
- “De informatie van de gemeente was voortreffelijk met ene special brief voor mensen met een beperking, mede te danken aan de voorbereiding door het APCG.”

Informatie ontbreekt, te laat of slecht vindbaar

Enkele mensen melden dat in hun gemeente de informatie niet compleet, niet tijdig of niet goed vindbaar was.

- “De informatie rond deze verkiezingen was minder duidelijk dan tijdens de provinciale verkiezingen en tweede kamer verkiezingen. Papier met de locaties van stemlokalen en kandidaten lag pas 15 maart in de bus terwijl de verkiezingen al op 14 maart begonnen.”

- “De gemeente had een overzicht van stembureaus meegestuurd, maar niet vermeld hoe (on)toegankelijk die zijn.”
- “De info over stemmen op de 14e en 15e was alleen via internet te vinden. Dus pure ontmoediging.”

Suggesties voor verbetering van de informatie van de gemeente over de verkiezingen zijn in deze meldactie niet binnengekomen.

8. Ervaringen met de informatie van politieke partijen over hun partijprogramma's

Er zijn 23 meldingen gedaan over de informatie van politieke partijen over hun partijprogramma's. Over dit thema waren relatief veel negatieve ervaringen.

Informatie in verschillende vormen en via meerdere kanalen

Er is tevredenheid als men informatie over partijprogramma's op een passende manier tot zich kan nemen.

- “Diverse partijen hebben het verkiezingsprogramma op verschillende manieren uitgewerkt. Een verkorte versie, in begrijpelijke taal, in een samenvatting. Er is ook een partij die de samenvatting heeft laten inspreken.”
- “In weekkrant Gelderse Post werd uitgebreide informatie gepubliceerd over de verschillende politieke partijen en hun programma. hetgeen heel informatief was. 11 maart jl. organiseerde de bibliotheek te Ulft een speeddate met politici. Daar waren alle politieke partijen aanwezig. Alle door mij gestelde vragen werden naar behoren beantwoord.”

Weinig of slecht toegankelijke informatie

Meerdere mensen melden dat er (ditmaal) weinig campagne gevoerd is door de partijen, men heeft weinig informatie. En de informatie die beschikbaar is, is soms lastig te lezen.

- “Wel was dit keer zowel de informatievoorziening vanuit de gemeente als van de partijen uitermate summier. Geen uitgebreide verkiezingsprogramma's. Een enkele summiere flyer daargelaten. Kortom: het kwam wat ongeïnspireerd over.”

- "Partijprogramma's zijn vaak erg lang, degenen die concreet en compact schrijven, puntsgewijs aangeven wat ze gaan doen aan de voornoemde aandachtspunten, spreekt het meest aan."

Teleurstelling over de inhoud

Enkele mensen geven aan teleurgesteld te zijn in de inhoud van de partijprogramma's

- "Inclusiviteit is voor geen enkele partij een punt op het programma. Als dorpsraad hebben we op mijn verzoek alle partijen gevraagd hoe zij inclusiviteit zien. Verder dan levensloopbestendig wonen komen ze niet alsof dat iets zegt inclusiviteit."
- "Verkiezingsprogramma: bijna iedere partij schreef dat er inkomensafhankelijke bijdrage moet gaan komen voor wmo-voorzieningen. Als het leven met een chronische aandoening al niet duur genoeg is! Echt veel duurder dan zonder, begint al met het eigen risico."

Suggesties voor verbetering

Enkele mensen geven een suggestie ter verbetering van de informatie van politieke partijen over hun partijprogramma's. Het meest genoemd wordt dat men meer informatie wil krijgen. Verder worden genoemd 'de partijprogramma's op een toegankelijke website' en 'een stemwijzer in elke gemeente'.

9. Overige ervaringen

Een aantal mensen heeft aangegeven dat hun ervaring over iets anders gaat dan de eerder beschreven categorieën. Deze meldingen gaan vooral over veiligheid in coronatijd en over (onduidelijkheid rondom) hulp bij het stemmen. En iemand meldt als positieve ervaring, dat de gemeente hem/haar als ervaringsdeskundige betrokken heeft bij de voorbereiding van de verkiezingen.

Coronamaatregelen

Het stemmen in een periode waarin de coronamaatregelen zijn afgezwakt voelt niet voor iedereen veilig.

- “Desinfectie en handschoenen aanwezig (ik geloof ook mondkapjes), medewerkers achter plastic schermen. Deze coronamaatregelen zijn voor mij niet perse nodig, maar ik vind het positief dat hier rekening mee wordt gehouden.”
- “Omdat alle maatregelen waaronder afstand houden en mondkapjes afgeschaft zijn, kan ik als persoon in de risicogroep niet meer veilig stemmen. Zeggen dat 'wie dit wil, afstand kan houden' werkt niet in de praktijk als het overige volk dit onzin vindt.”
- “Omdat ik thuis niet kon stemmen (bijv. Met DigiD had gekund) zojuist de gang naar het dichtstbijzijnde stembureau dat vandaag open is gemaakt. Met FFP2-MASKER op, rollator achterin de auto heeft mijn partner er ons naartoe gereden. Best gedoe dus. Ter plekke was het prima en toegankelijk. FFP2-masker hoefde godzijdank niet af i.v.m. identificeren ofzo. Had ik me vooraf wel zorgen over gemaakt.”

Onduidelijkheid over hulp bij het stemmen

Meerdere mensen hebben een ervaring, waarbij in het stembureau discussie ontstond over de manier waarop gestemd kon worden door iemand met een verstandelijke of een visuele beperking. De regels daarvoor blijken niet altijd duidelijk te zijn.

- “Mijn zoon, 20 jaar met een verstandelijke beperking, is meegegaan naar het stemlokaal. Hij is niet in staat om zelf het stembiljet in te vullen en ik, als zijn moeder en wettelijk vertegenwoordiger, mag niet mee in het stemhokje. Onze oplossing: mijn zoon heeft mij gemachtigd. Om hem zoveel mogelijk te betrekken heb ik hem meegenomen naar het stemlokaal. Daar bleek dat hij met zijn aanwezigheid mij niet meer mag machtigen. De enige uitweg om dit op te lossen bleek mijn zoon buiten te houden zodat ik alsnog namens hem kon stemmen. Het was mij niet duidelijk dat hij zelf niet aanwezig mag zijn. Maar alleen deze regelgeving al maakt inclusie onmogelijk. M.i. moet de regelgeving dusdanig worden aangepast dat het mogelijk is om samen te stemmen, dus samen in het stemhokje, al dan niet als gemachtigde.”
- “Mijn blinde zoon van 21 en ik hebben vanmiddag gestemd in Prinsenbeek, een dorp bij Breda. Dat was geen fijne ervaring. Op het moment dat wij in het hokje stonden kwam de voorzitter erbij staan. Beetje haperend meldde hij dat het eigenlijk niet mocht zo, dat mijn zoon niet geholpen mocht worden. Hij zei dat er

in Breda een speciale stemlocatie was voor blinden. Dat wisten wij, maar wij wilden gewoon in ons dorp stemmen. Wij doen dit ook al jaren zo en er is nooit iets van gezegd. Hij begon over een machtiging die ik dan moest hebben, maar wat zegt een machtiging op papier meer dan dat mijn zoon daar ter plekke zegt dat ik voor hem mag stemmen? Het was duidelijk dat men het aldaar eigenlijk niet precies wist, want een ander persoon van het stembureau mompelde een andere mening. Thuis ben ik nog op zoek gegaan naar informatie en het blijkt toch echt zo te zijn dat mijn blinde zoon zich gewoon mag laten helpen.”

- “Meneer heeft een visuele beperking en wilde gaan stemmen bij stembureau Nieuw Sale. Mal was aanwezig, maar hij had alsnog hulp van partner nodig bij het stemmen. Maar dat mocht niet van de leden van het stembureau. Hij is zonder te stemmen het stemlokaal uitgegaan en heeft uiteindelijk partner gemachtigd om namens hem te stemmen.”

Ervaringsdeskundige betrokken bij voorbereiding verkiezingen

- “Zelf ben ik ervaringsdeskundige en nu en vorig jaar betrokken bij de toegankelijkheid. Van te voren regelmatig online overleg gehad met de ambtenaren, die zich bezig hielden met de verkiezingen én de ambtenaar, die over de inclusie gaat.”